

Аналіз
розвитку Розширеної Ініціативи
«Лікарня, доброзичлива до дитини» в Україні за 2020 рік
(Романенко Л.В., Дорохіна А.О.)

Грудне вигодовування й харчування грудним молоком давно стали нормативним стандартом щодо годування немовлят. Медичні та психологічні переваги грудного вигодовування підтверджуються багаторазовими короткостроковими й довгостроковими дослідженнями. Охорона здоров'я матері в допологовий та післяпологовий період та забезпечення її інформацією про переваги грудного вигодовування проголошена у ст. 24 Конвенції ООН про права дитини (набула чинності в Україні з 27.09.1991 року).

Грудне вигодовування має починатись одразу після народження, має бути виключно грудним до шести місяців та тривати до двох років і більше. Хоч грудне вигодовування є природною функцією, воно також є навиком. Наукові дослідження свідчать, що матері потребують активної допомоги для становлення і підтримки належної практики грудного годування.

Впровадження глобальної стратегії харчування немовлят та дітей молодшого віку вимагає комплексного підходу, що включає в себе зміцнення національних систем охорони здоров'я з особливою увагою до Ініціативи «Лікарня, доброзичлива до дитини».

В Україні перша галузева програма підтримки грудного вигодовування була затверджена у 1995 році. З 2001 року розпочата сертифікація закладів охорони здоров'я на відповідність критеріям «Лікарня, доброзичлива до дитини».

З 2004 року в закладах системи охорони здоров'я України, де отримують медичну допомогу матері і діти, впроваджується Розширена Ініціатива ВООЗ та ЮНІСЕФ «Лікарня, доброзичлива до дитини» (далі - РІЛДД), яка передбачає, окрім питань підтримки грудного вигодовування, впровадження ефективних сучасних перинатальних технологій в родопомічних закладах.

Ключові компоненти **Розширеної Ініціативи ВООЗ та ЮНІСЕФ «Лікарня, доброзичлива до дитини»** – акцент на первинну медичну допомогу, важливість консультування та запровадження підходів, доброзичливих до дитини, матері і всієї родини. РІЛДД - є невід'ємною частиною правової та політичної бази України у сфері охорони материнства і дитинства.

Положення Розширеної Ініціативи ВООЗ та ЮНІСЕФ «Лікарня, доброзичлива до дитини» щодо грудного вигодовування немовлят та дітей

раннього віку та впровадження сучасних перинатальних технологій внесені до основних наказів-протоколів МОЗ України з акушерства та педіатрії.

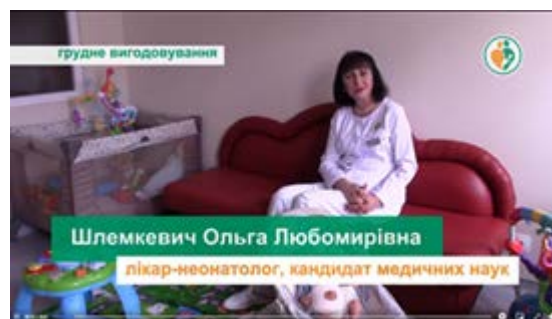
У 2018 році ВООЗ та ЮНІСЕФ завершили багаторічну спільну роботу з напрацювання нових керівних настанов для подальшого впровадження «Десяти кроків успішного грудного вигодовування». Оновлені і осучаснені 10 кроків опубліковані і доступні для ознайомлення та впровадження. Нові «10 кроків» не відрізняються кардинально від колишньої редакції, але містять суттєві зміщення акцентів, базуючись на багаторічному досвіді впровадження програми.

Основні результати впровадження Розширеної Ініціативи «Лікарня, доброзичлива до дитини» в Україні

Методичне забезпечення, моніторинг, оцінку та координацію діяльності Регіональних Центрів підтримки грудного вигодовування, органів та закладів охорони здоров'я з реалізації Положень Розширеної Ініціативи ВООЗ та ЮНІСЕФ «Лікарня, доброзичлива до дитини» здійснює Методично-організаційний навчально-ресурсний центр Національної дитячої спеціалізованої лікарні «Охматдит» МОЗ України.

Дані функції в регіонах України виконують Регіональні організаційно-методичні моніторингові центри (наказ МОЗ України від 28.10.2011р №715). Найбільш активно працюють такі центри у Львівській, Дніпропетровській, Миколаївській, Запорізькій, Черкаській областях та у м. Києві.

Регіональними центрами здійснювались моніторингові візити з метою перевірки дотримання принципів підтримки грудного вигодовування, в т.ч. Міжнародного зведення правил збуту замінників грудного молока до закладів охорони здоров'я. Навчання персоналу закладів охорони здоров'я 2020 році, у

зв'язку з введенням карантинних заходів щодо попередження поширення коронавірусної інфекції в Україні, Регіональними центрами проводилось, переважно в он-лайн режимі.

З метою моніторингу якості надання допомоги з підтримки грудного вигодовування в закладах охорони здоров'я та виявлення проблем з вигодовуванням немовлят, з якими стикаються матері на всіх етапах надання медичної допомоги, спільно зі співробітниками методично-організаційного навчально-ресурсного центру НДСЛ «Охматдит», Київського регіонального методично-організаційного центру та громадської організації «Асоціація свідомого батьківства» було розроблено «Анкети» для матерів.

З середини 2018 року та впродовж 2020 року було проведено анонімне онлайн опитування матерів з метою визначення найбільш актуального кола питань та накопичення інформації про дотримання працівниками лікувальних установ України принципів підтримки грудного вигодовування та доброзичливого ставлення до дитини, в т.ч. вимог Міжнародного зведення правил збуту заміників грудного молока.

Опрацьовані та проаналізовані результати анкетування були доведені до відома обласних департаментів охорони здоров'я та регіональних моніторингових центрів з метою використання в роботі.

У січні – лютому 2020 року на інформаційній онлайн-платформі «Knowledge Center» (Центр Знань) була продовжена серія онлайн-вебінарів «Деякі аспекти успішного грудного вигодовування», де були висвітлені більш вузькі питання грудного вигодовування. Для навчання були відібрані найактуальніші питання у тематиці грудного вигодовування. Онлайн - навчання передбачало проходження тестування після перегляду вебінару (Відповідно до Наказу МОЗ України від 22.02.2019 № 446 «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів»). Всі вебінари були записані та розміщені на сайті онлайн-платформи та на каналі проекту у YouTube. Загалом вебінари переглянули більше 700 разів. В якості доповідачів виступили, в числі інших, керівник Центру Романенко Л.В. та співробітник Центру Муравйова Н.Т. з презентаціями «Критерії та порядок оцінки/переоцінки закладів охорони здоров'я на відповідність статусу «Лікарня, доброзичлива до дитини». Нова редакція принципів грудного вигодовування, затверджена ВООЗ» та «Харчування матері. Вплив харчування на кількість та якість грудного молока. Ризики штучного вигодовування дітей».

У листопаді - грудні 2020 року мережею ВФНІ (ІЛДД) для координаторів з Грудного вигодовування країн Європи було проведено серію вебінарів, на яких було презентовано «Керівництво ВООЗ з перевірки компетентності» для медичних працівників з питань підтримки грудного вигодовування. В даних вебінарах від України взяли участь Лідія Романенко - завідувач організаційно-методичного навчально-ресурсного центру НДСЛ «Охматдит» МОЗ України та

Кімберлі Пік (Kimberley Peek) – Представництво ЮНІСЕФ в Україні. На вказаних вебінарах були опрацьовані наступні теми:

- Перевірка компетентності: вступ, історія, огляд.
- Перевірка компетентності нового безпосереднього постачальника послуг.
- Використання інструментів компетентності у забезпеченні неперервності послуг якості.
- Інструмент перевірки компетентності як підготовка до оцінки та переоцінки ІЛДД.

Оскільки на особливу увагу заслуговує питання навчання медичних працівників закладів охорони здоров'я з підтримки грудного вигодовування та перевірки їх рівня компетентності, в даний час узгоджується з Представництвом ЮНІСЕФ в Україні питання щодо можливості перекладу даного Керівництва для подальшого впровадження його в закладах охорони здоров'я країни.

Відповідно до рішення Координаційної Ради МОЗ України з подальшого впровадження Розширеної Ініціативи «Лікарня, доброзичлива до дитини» в Україні від 12.07.2016р., кафедрою неонатології Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика вирішено питання щодо проведення щорічного бюджетного циклу Тематичного удосконалення «Сучасна практика грудного вигодовування та підготовка лікувальних закладів на відповідність статусу «Лікарня, доброзичлива до дитини». У вересні 2020 року проведено черговий такий цикл, на якому навчались 25 лікарів з 7 регіонів України.

Забезпечується постійне оновлення Реєстрів. Станом на 01.01.2021р. в Україні налічується 437 заклади охорони здоров'я, сертифікованих відповідно статусу «Лікарня, доброзичлива до дитини» (за виключенням АР Крим, м. Севастополя та непідконтрольних територій Донецької та Луганської областей).

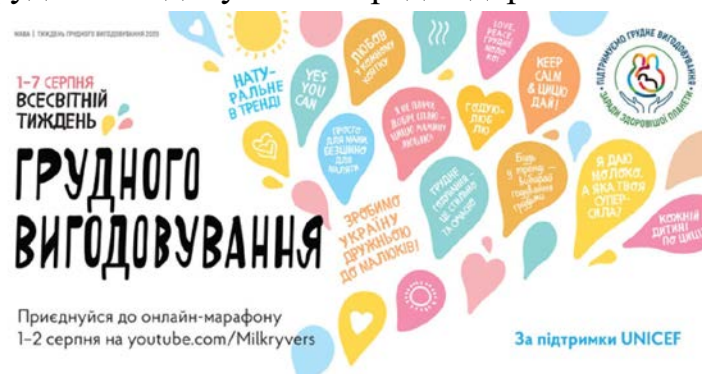
Система проведення оцінки/переоцінки закладів охорони здоров'я на відповідність статусу «Лікарня, доброзичлива до дитини» визначена наказом МОЗ України від 28.10.2011р. № 715. Перший заклад було сертифіковано у 2001 році. В Україні є цілком достатній ресурс для проведення ефективної роботи з навчання медичних працівників та проведення оцінок лікувальних закладів (Підготовлені національні та регіональні тренери та спеціалісти з оцінки та переоцінки ЗОЗ).

Так в 2020 році, рішенням Координаційної Ради МОЗ України з подальшого впровадження Розширеної Ініціативи «Лікарня, доброзичлива до дитини» від 20.05.2020р. присвоєно статус «Лікарня, доброзичлива до дитини» 26 закладам охорони здоров'я та підтверджено -167 (в даних закладах здійснювалась оцінка та переоцінка регіональними та національними експертами, відповідно до затвердженого Графіку МОЗ України, впродовж II півріччя 2019 та 2020рр.). В 2020 році були проведені лише поодинокі оцінки

ЗОЗ регіональними експертами, що пов'язано з карантинними обмеженнями. Переоцінка ЗОЗ за участі національних експертів буде плануватись після покращання епідситуації в країні.

Впродовж останніх 2-х років у м. Києві силами регіонального організаційно-методичного центру в 15 закладах проведено навчання персоналу з наступною оцінкою на відповідність критеріям «Лікарня, доброзичлива до дитини». З 2017 року активно працює створений на базі Маріупольського Перинатального центру Донецький регіональний моніторинговий центр, який за період 2-х років провів навчання персоналу у 4 медичних закладах з наступною оцінкою на відповідність критеріям «Лікарня, доброзичлива до дитини».

Щорічна світова акція під назвою «Всесвітній Тиждень підтримки грудного вигодовування» проводиться з 1992 року, коли була прийнята Інноцентійська декларація про захист, заохочення та підтримку грудного вигодовування. Щороку Всесвітній альянс за грудне вигодовування (WABA) проголошує початок кампанії, яка має назву «Всесвітній Тиждень підтримки грудного вигодовування» та оголошує девіз Тижня. Девіз тижня 2020: «Підтримуємо грудне вигодовування заради здорової планети!»

Напередодні Всесвітнього тижня грудного вигодовування – 2020 року Офіс Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) спільно із Міністерством охорони здоров'я України та Центром соціального лідерства ініціювали та провели 30 липня 2020 року публічне обговорення законодавчого врегулювання питань захисту та підтримки грудного вигодовування в громадських місцях та на робочому місці відповідно до стандартів та практик ЄС у сфері зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей, а також відповідно до Глобальної стратегії ВООЗ/ЮНІСЕФ щодо вигодовування немовлят та дітей раннього віку. У заході взяли участь народні депутати України, міжнародні експерти - представники Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), Фонд ООН у галузі народонаселення (UNDP), Міністерства охорони здоров'я України, Національної дитячої спеціалізованої лікарні «Охматдит» МОЗ України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства розвитку громад та територій, провідних громадських організацій, що працюють в сфері послуг для годувальниць, гендерно-чутливого дружнього до малюків дизайну та рівних можливостей, медіа.

Учасники круглого столу погодились, що за досвідом прогресивних країн з високим індексом суспільного благополуччя, необхідно більш активно інтегрувати оновлені Глобальні керівних принципів Ініціативи «Лікарня, доброзичлива до дитини» / Стандарти щодо поліпшення якості надання медичних послуг матерям та дітям в діяльність закладів охорони здоров'я первинної ланки (ЦПМСД), а також покращувати систему консультування матерів, батьків. Для цього зокрема були вироблені пропозиції до Верховної Ради України, Міністерства розвитку громад та територій України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства фінансів України, Міністерства охорони здоров'я України щодо законодавчих та супутніх заходів сприяння реалізації названих стандартів.

Відповідно до Плану заходів Всеукраїнського тижня підтримки грудного вигодовування - 2020, затвердженого МОЗ України (лист від 20.07.2020р. № 04.01-19/20563/2-20), за період з 01 по 07 серпня 2020р. регіональними організаційно-методичними моніторинговими центрами, медичними закладами та представниками громадських організацій здійснювались виступи у засобах масової інформації, проводились онлайн-семінари (вебінари) з підтримки грудного вигодовування для фахівців закладів охорони здоров'я, які надають медичну допомогу матерям та дітям, а також святково-розважальні акції для батьків та дітей. Серед населення розповсюджувались інформаційні матеріали щодо грудного вигодовування. В закладах охорони здоров'я областей проведено семінари та випущено інформаційні плакати на тему грудного вигодовування.

Найбільш активно та масово заходи тижня пройшли у м. Києві, Дніпропетровській, Івано-Франківській, Львівській, областях.

Так, ЗОЗ м. Львова та області розмістили на своїх вебсайтах та сторінках Фейсбук різноманітні інформаційні матеріали щодо грудного вигодовування. Зокрема на сторінці ФБ Львівського клінічного перинатального центру впродовж Тижня було викладено цикл відеопрограм, присвячений темі грудного вигодовування. У ЗОЗ, які надають медичну допомогу матерям та дітям було організовано та проведено практичні семінари для медичного персоналу з питань підтримки грудного вигодовування, за умови дотримання дистанції між учасниками. В ряді районів проведено виступи на місцевому радіо на тему: «Підтримуємо грудне вигодовування заради здоровішої планети», проведено

дистанційні (онлайн) круглі столи на підтримку грудного вигодовування та здорового способу життя. В місцевих газетах, інтернет-виданнях були розміщені тематичні статті, інформація на підтримку грудного вигодовування, зокрема, на загальнонаціональному українському інформаційному телеканалі ЕспресоTV.

У Івано-Франківській області співробітники КНП «Івано-Франківська обласна дитяча клінічна лікарня ІФОР» власними силами зняли відео про групу підтримки грудного вигодовування та акцентували на користь грудного молока.

На вебсайтах Департаментів охорони здоров'я Дніпропетровської ОДА, перинатальних центрів, міських та районних лікарень розміщено інформацію про Всеукраїнський тиждень грудного вигодовування; здійснено понад 30 виступів та публікацій у ЗМІ; в ЛПЗ області проведено онлайн «Круглі столи» для матерів, членів їх родин, медичного персоналу та матерів з груп підтримки грудного вигодовування. В «Школах відповідального батьківства» проведено заняття та індивідуальні консультації із сімейними парами, які готуються до партнерських пологів, з метою формування навичок підтримки лактації в післяпологовому періоді, особливо для матерів, які навчаються або працюють.

Звіти з фотографіями про святкування Тижня в Україні були розміщені на веб-сайті Методично-організаційного навчально-ресурсного центру НДСЛ «Охматдит» МОЗ України.

Аналіз показників роботи закладів охорони здоров'я, які мають статус «Лікарня, доброзичлива до дитини»

Станом на 01.01.2021 року статус «Лікарня, доброзичлива до дитини» мають 437 заклади охорони здоров'я, без урахування тих установ, що знаходяться на територіях АР Крим, м. Севастополь та неконтрольованих територіях Донецької та Луганської областей.

В Україні відсутні регіони, де б не було жодного закладу зі статусом «Лікарня, доброзичлива до дитини».

Кількість закладів охорони здоров'я, які надають допомогу матерям та дітям та мають статус «Лікарня, доброзичлива до дитини»

Заклади охорони здоров'я, які надають допомогу матерям та дітям	Кількість закладів охорони здоров'я		Питома вага сертифікованих, %
	Всього	Мають статус «ЛДД»	
Перинатальний центр III рівня	21	17	80,9
Перинатальний центр II рівня	13	13	100
Пологовий будинок	49	47	95,9
Жіноча консультація самостійна	7	4	57,1
Обласна дитяча лікарня	27	18	66,7
Міська дитяча лікарня	55	34	61,8
Дитяча поліклініка самостійна	53	8	15,1
Лікарня для дорослого населення (обласна, міська, районна), до складу якої входять акушерські та дитячі підрозділи	382	183	47,9
Лікарня для дорослого населення (обласна, міська, районна), до складу якої входять акушерські підрозділи	62	41	66,1
Лікарня для дорослого населення (обласна, міська, районна), до складу якої входять дитячі підрозділи	89	19	21,4
Центри ПСМД	669	53	7,9

Разом	1427	437	30,62
--------------	-------------	------------	--------------

Питома вага закладів охорони здоров'я, сертифікованих відповідно статусу «Лікарня, доброзичлива до дитини» з числа тих, в яких надається допомога матерям та дітям та підлягають сертифікації, становить 30,62% (30,5% - у 2019р.) При цьому, пологові будинки сертифіковані на 95,9%, перинатальні центри II і III рівня – на 90,5%; обласні дитячі лікарні – на 66,7%; міські дитячі лікарні – 61,8%.

Всі заходи на підтримку грудного вигодовування, які здійснювались закладами охорони здоров'я України в 2020 році проводились з урахуванням рекомендацій ВООЗ щодо вагітності, пологів та годування грудьми в період епідемії COVID-19. В травні 2020 року Національною медичною академією післядипломної освіти імені П.Л. Шупика було також підготовлено та надіслано в регіони України інформаційний лист «Рекомендації щодо грудного вигодовування дітей матерями з коронавірусною хворобою COVID-19» (автори: завідувач кафедри неонатології, чл.-кор. НАМН України, д.мед.н., професор Шунько Є.Є. та завідувач кафедри дитячих і підліткових захворювань, д.мед.н., професор Бекетова Г.В.).

Кількість закладів охорони здоров'я, які мають статус «Лікарня, доброзичлива до дитини» по областях

Назва регіону	Кількість ЗОЗ, в яких надається допомога матерям та дітям	Кількість ЗОЗ, які мають статус ЛДД	%	Кількість народжених в усіх родопомічних закладах регіону	Кількість народжених в ЗОЗ, які мають статус ЛДД	%
Вінницька	79	15	18,9%	11438	9553	83,5%
Волинська	42	19	45,2%	10754	7598	70,7%
Дніпропетровська	114	64	56,2%	20976	20976	100 %
Донецька	58	12	20,7%	9650	6839	70,9%
Житомирська	64	13	20,3%	2208	2208	100 %
Закарпатська	36	8	22,2%	13504	9360	69,3%
Запорізька	67	9	13,4%	10429	8250	79,1%
Івано-Франківська	32	14	43,8%	12714	9261	72,8%
Київська	62	9	14,5%	10301	4721	45,8%
Кіровоградська	49	6	12,2%	5808	2837	48,9%
Львівська	74	40	54,1%	20906	15882	75,97%
Луганська	28	1	3,6%	3027	754	24,9%

Миколаївська	57	22	38,6%	7558	7190	95,1%
Одеська	84	10	11,9%	20785	15382	74,0%
Полтавська	66	28	42,4%	8634	8442	97,8%
Рівненська	34	11	32,4%	12499	9627	77,0%
Сумська	44	12	27,3%	6433	5901	91,7%
Тернопільська	52	17	32,7%	7675	7174	93,5%
Харківська	82	7	8,6%	18137	7806	43,04%
Херсонська	41	16	39,0%	7650	6583	86,05%
Хмельницька	59	13	22,0%	9782	7402	75,7%
Черкаська	53	15	28,3%	7303	5529	75,7%
Чернівецька	30	7	23,3%	8229	5264	63,9%
Чернігівська	54	25	46,3%	6102	6069	99,5%
м. Київ	60	44	73,3%	27858	27858	100 %
НДСЛ «ОХМАТДИТ»						
Приватні ЗОЗ						
Разом	1427	437	30,62	28360	236013	84,18

Загальне зменшення питомої ваги сертифікованих закладів з 41,5% у 2012 році до 30,62% у 2020-му пов'язане з організаційними змінами в системі охорони здоров'я, а саме з утворенням нових лікувальних установ первинної ланки – Центрів первинної медико-санітарної допомоги (ЦПМСД) та об'єднанням кількох закладів в один. Станом на 01.01.2021р. налічується 669 ЦПМСД, з яких 53 (7,9%) мають статус «Лікарня, доброзичлива до дитини» (6,7% у 2019р.).

Найбільша питома вага сертифікованих закладів охорони здоров'я в м. Києві – 73,3%; в областях: Дніпропетровській – 56,2%, Львівській - 54,1% та Чернігівській – 46,3%, Волинська - 45,2%.

Найменша питома вага сертифікованих закладів охорони здоров'я в Харківській та Луганській областях – 8,6% та 3,6% відповідно. При цьому, у Харківській області не сертифікований жодний з дитячих ЗОЗ.

Питома вага дітей, які народились в родопомічних установах та відділеннях, сертифікованих на відповідність статусу «Лікарня, доброзичлива до дитини», у 2020 році зросла до 84,18% (79,03% у 2019р.).

У Дніпропетровській, Житомирській областях та у м. Києві 100% дітей народжуються в родопомічних закладах, що мають статус «Лікарня, доброзичлива до дитини».

У Миколаївській, Полтавській, Сумській, Тернопільській та Чернігівській областях питома вага таких дітей складає понад 90%. В той самий час у Луганській області лише 25% та в Київській - 46% дітей народжуються у сертифікованих закладах, що є найнижчими показниками в Україні.

Акушерські амбулаторні підрозділи

	2019р.	%	2020р.	%
Число вагітних жінок, що народили протягом року, з них:	176043		174382	
- передчасних пологів	7859	4,4	8016	4,6%
- було охоплено заняттями з грудного вигодовування	160241	91,0	143576	82,3%
- було охоплено заняттями з підготовки сімейних пар до партнерських пологів	142472	80,9	109466	62,8%

Зробити народження дитини подією, яка відбувається в умовах максимального фізичного та духовного комфорту можливо за умови підготовки батьків до свідомого батьківства. З цією метою в Україні в закладах, де здійснюється антенатальний нагляд, були створені, «Школи підготовки сім'ї до пологів», які діють відповідно до наказу МОЗ від 15.07.2011р. № 417 «Про організацію амбулаторної акушерсько-гінекологічної допомоги в Україні».

В зв'язку із обмеженнями, запровадженими з метою протидії поширення COVID-19 у 2020 звітному році: на етапах антенатального нагляду пройшли навчання з грудного вигодовування 82,3% вагітних, проти - 91,0% у 2019р.; навчання з підготовки до партнерських пологів пройшли 62,8% (80,9% - у 2019р.) партнерських пар. Популярність партнерських пологів та ефективність підготовки сімейних пар залишається на високому рівні.

Акушерські стаціонари

В усіх сертифікованих акушерських стаціонарах створені індивідуальні та сімейні пологові зали для проведення партнерських пологів, де впроваджено 2-годинний контакт «шкіра до шкіри» та початок грудного вигодовування протягом першої години життя, дотримання «теплого ланцюжка».

	2019р.	2020р.
Кількість пологів, з них:	234762	174382
Партнерських пологів	201954 – 86,7%	116280 – 51,1
Кількість нормальних пологів	155972 – 67,0%	149735 – 65,8
Кількість пологів шляхом кесаревого розтину	56612 – 24,3%	58501 – 25,7
Медикаментозне знеболення вагінальних пологів, в т.ч.	35268 – 20%	35208 – 20,9
- епідуральна анестезія	24275 – 66,8%	27361 – 77,8
Кількість новонароджених всього, з них:	234762	227062
Народились з масою тіла менше 2500 г	14442 – 6,2%	14078 – 6,2
Прикладено до грудей в першу годину після народження	217538 – 92,7	206654 – 91,0
Проліковано дітей у відділенні інтенсивної терапії	16918 – 7,2%	16174 – 7,1
Переведено дітей до дитячої лікарні	13615 – 5,8%	16206 – 7,1
Перебувало дітей спільно з матір'ю	221676 – 94,4%	189935 – 83,6
Виписано з пологового будинку на виключно грудному вигодовуванні	220370 - 94%	212142 – 93,4
Показник захворюваності новонароджених на гнійно-септичні хвороби	0,2‰	0,20
Показник захворюваності породіль на гнійно- септичні хвороби	0,03‰	0,03

Впродовж 2020 року зменшилась питома вага партнерських пологів до 51,1%., проти – 86,7% в 2019 році, у зв'язку з карантинними обмеженнями.

Стабільною впродовж останніх років - на рівні 65-68% - залишається питома вага нормальних пологів.

В акушерських та дитячих стаціонарах на спільному перебуванні знаходиться 83,6% матерів з дітьми, що є також нижчим в порівнянні із 2019 р. – 94,4%.

Участь членів родини у догляді за мамою та дитиною у 2020 році відбувалась з урахуванням карантинних вимог.

Дещо збільшилась питома вага кесарських розтинів – 25,7% (19,3% - у 2015р., 24,3% -у 2019р.), що можна пояснити тим, що в перинатальних центрах, які майже всі сертифіковані, концентруються вагітні жінки з групи високого ризику.

Звертає на себе увагу тенденція до збільшення рівня медикаментозного знеболення вагінальних пологів до 20,9% (15% - у 2016-17р.р., 20% - у 2019р.). Найчастіше знеболення природніх пологів використовується в Одеській– 48,7% та у Хмельницькій областях – 53,5%. Серед методів знеболення у 77,8% випадків

перевага надається епідуральній анестезії. Причому, в окремих закладах м. Одеси рівень знеболення природних пологів сягає 80-90%. Ці дані потребують ретельного аналізу на місцях з метою встановлення клінічної обґрунтованості, як епідуральної анестезії, так і будь-якого іншого методу знеболення природних пологів.

Стабільно низькою, на рівні поодиноких випадків, є захворюваність новонароджених та матерів на гнійно-септичні хвороби, що є результатом організації спільного перебування матерів з дітьми та впровадження новітніх перинатальних технологій.

Дитячі стаціонари

В дитячих стаціонарах створені умови для спільного перебування матері та дитини, а також умови перебування для матерів, які тимчасово, з об'єктивних причин, розлучені з дитиною. Це дає можливість зберігати та підтримувати лактацію та контактувати з хворою дитиною.

Батьки отримують інформацію з правил введення прикорму дітям, які досягли 6-ти місячного віку. Продукти прикорму хворі діти в переважній більшості лікарень отримують безкоштовно.

Питома вага дітей 1-го місяця життя, які знаходились на стаціонарному лікуванні у відділеннях патології новонароджених та виходжування недоношених та були вперше прикладені до грудей в умовах дитячих лікарень, зберігається на рівні 15 - 16%. Завдяки цьому, загальна кількість таких, що отримували виключно грудне вигодовування на час виписки становить 81,5%.

Питома вага дітей 1-го року життя, які виписуються із стаціонару на виключно грудному вигодовуванні, становить 56,0% проти 51,5% при поступленні в стаціонар. Таке збільшення відбувається переважно за рахунок дітей 1-го місяця життя, які вперше прикладаються до грудей. В дитячих стаціонарах, куди масово не направляються новонароджені діти, рівень таких, що поступили та виписались на виключно грудному вигодовуванні практично однаковий.

Даний факт свідчить про те, що в дитячих лікарнях недостатня увага приділяється матерям, що мають дітей на змішаному вигодовуванні, в аспекті переведення таких дітей на виключно грудне.

В дитячих лікарнях створені умови для участі членів родини в догляді за дитиною. Зокрема в НДСЛ «Охматдит» МОЗ України широко залучаються близькі родичі для допомоги у виходжуванні недоношених дітей за методом «Мама-кенгуру». Даний метод догляду поступово впроваджується в інших закладах України, де надається допомога недоношеним дітям.

Лікувально-діагностичні втручання дітям проводяться за умови інформованої згоди матері (батьків). Огляд та будь-які медичні втручання проводяться з дотриманням теплового ланцюжка.

Дитячі амбулаторні підрозділи

У звітному році серед усіх 437 сертифікованих закладів дитячі амбулаторно-поліклінічні підрозділи склали лише 20,3% (90 установ). Зменшення кількості цих структур обумовлено їх переходом до новостворених Центрів первинної медико-санітарної допомоги, які потребують підготовки та оцінки, оскільки в цих закладах до педіатрів приєдналися сімейні лікарі.

Лише у м. Києві та у Львівській області понад 20 сертифікованих медичних установ мають у своєму складі дитячі амбулаторні підрозділи. У 11 областях їх 1-2, а в 7 областях їх немає зовсім.

Рівень виключно грудного вигодовування до 6 місяців по сертифікованих закладах у 2020 році становив 65,5% (66,7%. у 2019р.). В усіх закладах охорони здоров'я України даний показник у 2020 році становить 51,5%. Такий рівень відповідає показнику, що був запланований Загальнодержавною програмою «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини».

На другому році життя 26,1% дітей отримують грудне молоко (25,6% у 2019).

	2019р.	2020р.
Дітей які досягли 1 року життя, На другому році життя з них:	64213	61237
Перебувало на ВГВ до 6 міс	42853 – 66,7%	40156– 65,3
Дітей які досягли 2 років життя, з них:	73594	70616
Дітей, які отримували грудне молоко у віці 12 місяців і більше	18876 – 25,6	18462 – 26,1
Захворюваність дітей першого року життя, ‰	1252,8	1170,1
Захворюваність на гострі кишкові інфекції становить	17,1	13,2
хвороби органів дихання	694,6	643,0
хвороби органів травлення	36,4	25,3
Показник смертності дітей до 1 року (на 1000 народжених живими)	1,6	2,5

Важливим для лікувальних закладів залишається питання дотримання вимог Міжнародного кодексу збуту заміників грудного молока. Національними, регіональними експертами з грудного вигодовування, представниками громадських організацій та окремими особами з числа батьків активно виявляються подібні факти та вживаються заходи щодо їх недопущення. Варто особливо відзначити той факт, що у новій редакції «10 кроків успішного грудного вигодовування», першим кроком задекларовано дотримання положень Міжнародного кодексу збуту заміників грудного молока.

ВИСНОВКИ

Закладами охорони здоров'я України, які надають допомогу матерям та дітям, проводиться значна та результативна робота з підтримки грудного вигодовування і впровадження перинатальних технологій, спрямованих на збереження здоров'я матері і дитини.

Питома вага закладів охорони здоров'я, сертифікованих відповідно статусу «Лікарня, доброзичлива до дитини» з числа тих, в яких надається допомога матерям та дітям та підлягають сертифікації, становить 30,6% (30,5% у 2019р.) При цьому, пологові будинки сертифіковані на 95,92%, перинатальні центри II і III рівня – на 90,0%; обласні дитячі лікарні – на 66,67%; міські дитячі лікарні – 61,82%.

В Україні відсутні регіони, де б не було жодного такого закладу.

Найбільша питома вага сертифікованих закладів охорони здоров'я в м. Києві – 73,33%; в областях: Дніпропетровській – 56,14%, Львівській - 54,05% та Чернігівській – 46,3%, Волинська - 45,24

Найменша питома вага сертифікованих закладів охорони здоров'я в Харківській та Луганській областях – 8,5% та 3,6% відповідно. При цьому, у Харківській області не сертифікований жодний з дитячих ЗОЗ.

Питома вага дітей, які народились в родопомічних установах та відділеннях, сертифікованих на відповідність статусу «Лікарня, доброзичлива до дитини», у 2020 році зросла до 84,18% (79,03% у 2019р.).

У зв'язку з карантинними обмеженнями в 2020 році робота з оцінки закладів охорони здоров'я на відповідність статусу «Лікарня, доброзичлива до дитини» була обмежена, а з - переоцінки не проводилась.

Питома вага партнерських пологів 86,7%.

Стабільною протягом останніх років - на рівні 65-68% - лишається питома вага нормальних пологів.

Питома вага дітей 1-го місяця життя, які знаходились на стаціонарному лікуванні у відділеннях патології новонароджених та виходжування недоношених та були вперше прикладені до грудей в умовах дитячих лікарень зберігається на рівні 15%.

Рівень виключно грудного вигодовування до 6 місяців у 2020 році складає 65,5% (66,7% у 2019р.).

Питома вага дітей, які отримували грудне молоко у віці 12 місяців і більше становить 26,1%.

Факти недотримання вимог Міжнародного зведення правил збуту замінників грудного молока свідчать про необхідність удосконалення моніторингу діяльності закладів охорони здоров'я, сертифікованих відповідно статусу «Лікарня, доброзичлива до дитини».

Заходи

щодо подальшого розвитку Розширеної ініціативи ВООЗ та ЮНІСЕФ «Лікарня, доброзичлива до дитини» в Україні на 2021 рік

1. Забезпечити подальше впровадження та розвиток Розширеної Ініціативи «Лікарня, доброзичлива до дитини».
2. Продовжити співпрацю з міжнародними організаціями (ВООЗ, ЮНІСЕФ) щодо подальшого розвитку спільних проектів з питань підтримки грудного вигодовування та охорони здоров'я матерів та дітей.
3. Сприяти більш активній інтеграції оновлених Глобальних керівних принципів Ініціативи «Лікарня, доброзичлива до дитини» / Стандарти щодо поліпшення якості надання медичних послуг матерям та дітям в діяльність закладів охорони здоров'я первинної ланки (ЦПМСД), а також покращувати

систему консультування матерів, батьків.

4. Продовжити та підтримувати співпрацю Регіональних організаційно-методичних центрів і державних лікувальних закладів з неурядовими громадськими організаціями, такими, як «Національний рух України на підтримку грудного вигодовування «Молочні ріки», «Асоціація свідомого батьківства».

4. Забезпечити ефективну роботу Регіональних організаційно-методичних моніторингових центрів з метою координації та моніторингу діяльності закладів охорони здоров'я з підтримки грудного вигодовування дітей та подальшого впровадження Програм, направлених на охорону здоров'я матерів та дітей.

5. Забезпечити дотримання вимог Міжнародного зведення правил збуту замінників грудного молока в закладах охорони здоров'я, в яких надається допомога матерям та дітям шляхом постійного моніторингу в т.ч. із залученням неурядових громадських організацій (НУО)

6. Продовжувати навчання спеціалістів з питань Розширеної Ініціативи «Лікарня, доброзичлива до дитини», в т.ч. використовуючи інтернет-ресурси.

7. Здійснити заходи щодо запровадження в закладах охорони здоров'я України «Керівництва ВООЗ з перевірки компетентності». Використовувати Інструмент перевірки компетентності, як підготовку до оцінки та переоцінки закладів охорони здоров'я на відповідність статусу «Лікарня, доброзичлива до дитини».

8. Продовжувати підтримку проведення в Україні Всесвітнього тижня підтримки грудного вигодовування.

9. Забезпечити виконання клінічних протоколів надання медичної допомоги матерям та дітям, в частині дотримання Принципів грудного вигодовування.

10. Продовжити проведення інформаційно-освітньої роботи серед населення з питань підтримки та переваг грудного вигодовування, його ролі в надзвичайних ситуаціях та важливості дотримання Міжнародного зведення правил збуту замінників грудного молока.

11. Продовжити, з урахуванням епідситуації COVID-19, проведення оцінок та відновити проведення переоцінок закладів охорони здоров'я на відповідність критеріям Розширеної Ініціативи ВООЗ та ЮНІСЕФ «Лікарня, доброзичлива до дитини», приділяючи особливу увагу установам первинного рівня медичної допомоги,.

12. Забезпечити дотримання Рекомендацій ВООЗ щодо вагітності, пологів та годування грудьми в період епідемії COVID-19.

13. Забезпечити моніторинг якості надання допомоги з підтримки грудного вигодовування в закладах охорони здоров'я, в т.ч. шляхом вивчення думки матерів та членів родини (он-лайн та оф-лайн опитування). Здійснювати заходи щодо покращання існуючих практик.